

Fórum expertů k hlídání Mantinelů odpovědné demokratické vlády: Stanovisko ke krokům premiéra v demisi vůči řediteli Generální inspekce bezpečnostních sborů (GIBS) z února a března roku 2018

Fórum expertů k hlídání Mantinelů odpovědné demokratické vlády uznává, že ředitel GIBS je z výkonu své funkce odpovědný premiérovi. Na základě dostupných informací nelze bezpečně tvrdit, že kroky premiéra v demisi došlo k ovlivnění řádného a nestranného výkonu činnosti GIBS. Zároveň však Fórum expertů apeluje na premiéra v demisi, aby se striktně držel zákonného postupu a nezavdával příčinu k pochybnostem o svém jednání.

Posuzovaný podnět:

Premiér v demisi, Andrej Babiš, vyzval generálního ředitele Generální inspekce bezpečnostních sborů (GIBS), Michala Murína, k rezignaci. V hlavním sídle GIBS proběhla kontrola z ministerstva financí. Kroky premiéra bylo třeba posoudit zejména ve dvou aspektech: a) jednání směrem ke generálnímu řediteli samotnému a b) jednání ve věci podnětu ke kontrole GIBS ministerstvem financí.

Předmětný Mantinel odpovědné demokratické vlády:

Fórum expertů k hlídání Mantinelů odpovědné demokratické vlády se uvedeným podnětem zabývalo z důvodů možného ohrožení či dokonce překročení Mantinelu č. 2, který zní: „*Vláda nečiní žádné kroky, jež by ovlivnily řádný a nestranný výkon činnosti Finanční správy, Finančního analytického úřadu a bezpečnostních sborů.*”

Shrnutí dostupných informací:

Zpravodajský server Aktuálně.cz dne 27.2. informoval o tom, že premiér v demisi A. Babiš chce, aby generální ředitel GIBS, M. Murín, skončil ve funkci, a to nejlépe do konce února.¹ Podle svých slov byl Murín dvakrát pozván na Úřad vlády, kde jej měl premiér vyzvat k rezignaci, což odůvodnil ztrátou důvěry. Údajně dostal Murín od premiéra v demisi na vybranou: „*Když se dohodneme, tak to prý bude bez skandálu,*” popsal slova premiéra v demisi Murín. Tato slova však nelze nijak ověřit. Zároveň vyšlo najevo, že od 26.2. probíhala na GIBS kontrola ministerstva financí. „*Kontrola je všeobecného charakteru a vzhledem ke značnému množství vyžádaných dokumentů a podkladů je jim poskytováno zázemí pro práci na plánovaných pět týdnů,*” komentovala inspekce kontrolu v tiskové zprávě.²

Premiér v demisi Babiš dne 28.2. prohlásil na tiskové konferenci: „*Co se týká pana Murína, mohu konstatovat, že mám vážné a důvodné pochybnosti o jeho profesionální a morální integritě v postavení ředitele GIBS.*“ Ve svém projevu se opřel o informace z dokumentů Vrchního státního zastupitelství v Olomouci, současně zmínil i návrh na kárné řízení, které se za minulé vlády neuskutečnilo.³

¹ <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/babis-me-pozadal-abych-rezignoval-do-konce-unora-mam-skoncit/r~042376ae1ba911e8b8310cc47ab5f122/>

² <http://www.gibs.cz/zpravodajsky-servis/tiskove-zpravy/premier-andrej-babis-vyzval-reditele-gibs-michala-murina-k-rezignaci>

³ https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/andrej-babis-gibs-murin-bezpecnostni-rada_1802281110_kno

Dne 1.3. uvedl premiér v demisi při sněmovních interpelacích, že žádné odvolání Murína nenavrhoval. Prověрка podle Babiše ukázala na údajné porušení zákona o zadávání veřejných zakázek, proto požádal ministryni financí Alenu Schillerovou, aby na GIBS poslala kontrolu.⁴ Server Lidovky.cz dále uvedl, že „Murín podle premiéra podvedl vládu, když údajně část peněz schválených na nové příslušníky loni použil na odměny. S odvoláním na dokumenty olomouckého vrchního státního zastupitelství Babiš zopakoval, že má pochyby o Murínově morální a profesní integritě. Poukazoval na to, že byl podle médií vyslýchán v kauze Beretta, která se týká úniků informací z vyšetřování.”

Generální ředitel Murín požádal o slyšení před sněmovním Výborem pro bezpečnost. Poslancům chtěl předat informace, které se týkají kritiky jeho osoby ze strany A. Babiše. Neveřejné jednání výboru se konalo 8.3.⁵

Dne 13.3. uvedly Hospodářské noviny informace o pozadí kontroly GIBS ministerstvem financí. Ministerstvo původně uvedlo, že se tak stalo na základě oficiálního upozornění na nehospodárné jednání policejní inspekce. Poté, co se k autorství oznámení přihlásil sám premiér v demisi, však ministryně financí Alena Schillerová uvedla, že kontrola probíhá na základě celé řady podnětů.⁶

Dne 15.3. zasedal opět sněmovní Výbor pro bezpečnost, na něž byli přizváni: premiér v demisi Babiš, expremiér Bohuslav Sobotka, generální ředitel GIBS Murín, nejvyšší státní zástupce Pavel Zeman, vrchní státní zástupkyně Lenka Bradáčová a vrchní státní zástupce Ivo Ištvan. Na jednání výboru premiér v demisi uvedl: „Tímto vám oznamuju, že pana Murína zproštím neprodleně výkonu služby, neboť jeho ponechání ve výkonu služby by ohrožovalo důležitý zájem služby. Není člověkem na svém místě a dokonce bych ho označil za ohrožení demokracie.“ Murín nemá jeho důvěru „pro jeho skandální chování, kdy lhal státním zástupcům“. GIBS pod vedením Murína podle premiéra funguje velice špatně a špatně hospodaří. Mluvil i o dalších výtkách, které podle něho vznášejí vůči inspekci státní zástupci. Podle České televize se premiér odkazoval na Opatření Vrchního státního zastupitelství v Olomouci, kde se píše o zdržování při pátrání po úniku informací. Česká televize též uvedla, že Babiš citoval z neveřejných dokumentů státních zástupců.⁷ Dne 19.3. obdržel Murín dokument, podle kterého s ním bylo zahájeno kázeňské řízení o přestupku.⁸ Na 27.3. byla svolána schůze Sněmovny s jediným bodem programu - Informace předsedy vlády o správním řízení s ředitelem GIBS. Poslanci ANO, SPD, KSČM a ČSSD bylo odhlasováno, že bude jednání

⁴ https://www.lidovky.cz/babis-kontrola-v-gibs-ukazala-na-mozne-poruseni-zakona-o-verejnych-zakazkach-1sm-/zpravy-domov.aspx?c=A180301_153002_In_domov_krku

⁵ https://www.denik.cz/z_domova/murin-vypovidal-pred-vyborem-dve-hodiny-podrobnosti-poslanci-nezverejnily-20180308.html

⁶ <https://archiv.ihned.cz/c1-66076980-ministerstvo-financi-se-zamotava-do-tvrzeni-o-kontrole-gibs-nejdriv-ji-neplanovalo-pak-zacalo-mlzit-kdyz-se-zjistilo-ze-podnet-podal-babis>

⁷ <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2419771-babis-se-statnimi-zastupci-probere-neduveru-v-sefa-gibs-prijde-i-expremier-sobotka>

⁸ <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2424295-babis-zahajil-kazenske-rizeni-s-reditelem-gibs-murinem>

(včetně části před schvalováním návrhu programu schůze) neveřejné.⁹ Program mimořádné schůze nakonec nebyl schválen.¹⁰

Stanovisko Fóra expertů:

Podle ust. § 1 odst. 2 zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů stojí v čele inspekce ředitel inspekce (dále jen „ředitel“), kterého **jmenuje a odvolává na návrh vlády a po projednání ve výboru Poslanecké sněmovny příslušném ve věcech bezpečnosti předseda vlády**, jemuž je ředitel z výkonu své funkce odpovědný. Odpovědnost ředitele GIBS ve vztahu k premiérovi je tedy nesporná.

Z hlediska diskutovaného zproštění výkonu služby je důležité ust. § 40 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, které uvádí jasný postup. Jak plyne z ust. § 40 odst. 1, premiér **musí ředitele GIBS zprostit výkonu služby „na dobu, po kterou je důvodně podezřelý ze spáchání trestného činu, kázeňského přestupku nebo jednání, které má znaky přestupku, jestliže by jeho ponechání ve výkonu služby ohrožovalo důležitý zájem služby nebo průběh prošetřování jeho jednání.“** Dosud bylo zahájeno s ředitelem Murínem řízení o kázeňském přestupku podle ust. § 178 odst. 2 písm. b) zák. č. 361/2003 Sb. Proti případnému rozhodnutí se bude moci standardně odvolat dle ust. § 190 tohoto zákona. Pokud vedle zahájeného řízení dojde ke splnění dalších podmínek ust. § 40 odst. 1, teprve poté může dojít po dalším řízení premiér k rozhodnutí o zproštění výkonu služby. I v tom případě bude mít ředitel Murín k dispozici opravné prostředky a bude se moci případně domáhat, aby soud přezkoumal, zda byly splněny zákonem stanovené podmínky pro zproštění výkonu služby, tj. zda by ponechání ve výkonu služby ohrožovalo důležitý zájem služby nebo průběh prošetřování jeho jednání.

S ohledem na stížnosti státních zástupců nelze vyloučit, že podezření ze spáchání kázeňského přestupku je důvodné a zahájené řízení je tudíž na místě. Avšak Fórum expertů si odůvodněnost řízení netroufá pro nedostatek informací hodnotit.

Závěr:

Na základě dostupných informací nedospělo Fórum expertů ke konsensu ohledně hodnocení, že by kroky premiéra v demisi vůči řediteli GIBS z února a března roku 2018 došlo k ohrožení či překročení Mantinelu odpovědné demokratické vlády č. 2.

Bez ohledu na to, zda k některým prohlášením, které lze těžko doložit, skutečně došlo či nikoliv, Fórum expertů zároveň apeluje na premiéra v demisi, aby se držel striktně zákonného postupu a pokud jsou dány řádné důvody, tak pak ať je uvede v neveřejném kárném řízení či řízení ke zproštění výkonu služby. Nikoliv osobním tlakem na ředitele Murína, mediálními prohlášeními či čtením spisu na veřejné schůzi Výboru pro bezpečnost. I vzhledem ke skutečnosti, že je premiér v demisi trestně stíhaný, je potřeba nezavdávat příčinu k pochybnostem o nezasahování do řádného a nestranného výkonu činnosti GIBS.

⁹ <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=67515&l=cz>

¹⁰ <https://domaci.ihned.cz/c1-66092950-video-proc-ma-skoncit-sef-gibs-murin-poslanci-budou-resit-babisovy-plany-na-zmeny-v-cele-inspekce>

Za Fórum expertů: Edvard Outrata, Karel Eliáš, Lukáš Jelínek, Vladimíra Dvořáková, Ivan Příkryl, Petr Pithart, Oldřich Kužilek, 11.4.2018

Vybrané citace expertů:

„Rozumím tomu, že premiér nemá k řediteli GIBS důvěru. Ale z veřejně dostupných informací nejsem schopen posoudit, zdali se tato nedůvěra opírá o zájem na řádné správě státu, anebo zda má souvislost s premiérovými osobními a rodinnými důvody. Veřejné zdroje naznačují jedno i druhé.“ (Karel Eliáš, profesor práv)

„O problémech s vedením GIBSu se hovoří již delší dobu. V normální zemi je takovýto problém řešitelný bez zbytečné politizace. Nenormálnost naší situace, kdy takovýto problém má řešit trestně stíhaný premiér na návrh vlády bez důvěry, je ovšem zcela zjevná.“ (Vladimíra Dvořáková, profesorka politologie)

„Zda jde o porušení Mantinelu č. 2 vzhledem k bezpečnostním složkám, kvůli utajení nelze posoudit. I pokud předpokládáme nejhorší (státní zástupci to tak neřekli nebo nemysleli nebo za tím nic není a premiér v demisi nic jiného předložitelného nemá), stále ještě není práce bezpečnostních složek ohrožena. To by bylo až jmenováním někoho, kdo by ji ohrožoval, a i jemu to dokázat bude těžké.“ (Edvard Outrata, bývalý vysoký státní úředník v Kanadě a v ČR)

„Premiér má právo zahájit správné kroky proti řediteli GIBS, pokud jsou řádně podloženy. Zde je důležité, jak před ním argumentoval nejvyšší státní zástupce. Z veřejně dostupných zdrojů však nemám pocit, že by situace byla natolik neodkladná, aby se o zproštění služby ředitele musel pokoušet předseda vlády, jenž nemá důvěru Sněmovny a řídí zemi v demisi, nota bene politik vyšetřovaný policií. Konflikty žalobců s inspekcí mají dlouhou historii. A kontroverzní nakládání s finančními prostředky rovněž není mezi státními institucemi novinkou. Proto se domnívám, že by kroky učiněné premiérem v demisi měly počkat na vládu s důvěrou. Nemohu však odpovědně vyloučit existenci důvodů, které nejsou či nemohou být veřejné.“ (Lukáš Jelínek, politický analytik)

Mantinely odpovědné demokratické vlády:

Experti oslovení protikorupční platformou Rekonstrukce státu formulovali [19 mantinelů](#), které by měla dodržovat každá odpovědná demokratická vláda. Společně s řadou občanů včetně mnoha známých osobností pak vyzvali zástupce všech parlamentních stran, aby se aktivně k mantinelům přihlásili a v rámci svých možností se jich drželi, prosazovali je, hlídali jejich dodržování a informovali občany v případě, že by hrozilo jejich překročení. Mantinely vymezují hranice pro exekutivní kroky vlády, přijímání zákonů a zásahy do fungování státní správy, soudů i veřejnoprávních médií. Možné ohrožení či překročení konkrétních mantinelů vždy vyhodnocují experti zaměřeni na konkrétní posuzovanou otázku. Všichni odborníci spolupracující na vyhodnocení mantinelů demokracie pak tvoří Fórum expertů pro hlídání mantinelů odpovědné demokratické vlády, které je zárukou odborného posouzení zásahů do těchto základních principů vládnutí.